

ja terveys- ja sosiaalijärjestelmässämme pelataan hänen mielestään esimerkiksi liikaa eri statuksilla.

– Lisätila on mahdollistanut sen, että olemme ottaneet juuri työharjoitteluun hie-rojaopiskelijan, jolle haluaisimme maksaa korvausta hänen työpanoksestaan. Nyt pitää kuitenkin selvittää, onko hän opintotulella, onko kyse TE-toimiston omaehtoisesta koulutuksesta, onko taustalla toimeentulo-

tuki ja niin edelleen, ja miten on järkevintä maksaa korvaus.

– Myös vastuukysymykset tulevat esiin eli kuka tai kenen vakuutus vastaa, jos jotakin tapahtuu. Ongelma muodostuu eri viranomaisten käyttämistä termeistä, määritelmistä ja tulkinnoista, jotka voivat olla keskenäänkin ristiriitaisia. Toisaalta kyse on vastuun jakautumisesta eri toimijoiden kesken ja eri laeista. Kun kyse ei ole normaalis-

ta työsuhteesta, reilun pelin hengen toteuttaminen ja asioiden oikein tekeminen on joskus melko vaikeaa, kertoo Ilola. ✕

Lisätietoja yrityksestä
www.studioeudokia.fi

Vammaisten henkilöiden yrittäjyyttä kehitetään

Yritystä!-projekti tarjoaa verkostoja ja vertaistukea

Invalidiliiton vetämässä Yritystä!-projektissa tuetaan vammaisten henkilöiden yrittäjyyttä muun muassa valmentamalla ja tarjoamalla verkostoja aloitteleville ja jo toimiville vammaisyrittäjille.

Projekti tarjoaa henkilökohtaista tukea ja valmennusta yritystoiminnan aloittamiseen. Lisäksi järjestetään koulutusta ja mentorointia vammaisille yrittäjille sekä annetaan mahdollisuus saada vertaistukea. Neljäntenä tavoitteena on pyrkiä vaikuttamaan päätöksentekoon esimerkiksi kouluttamalla TE-toimistojen yritysneuvoja. Tavoitteena on, että projektin päätyttyä v. 2018 Suomessa on 80 uutta vammaisen henkilön pyörittämää yritystä.

Mukana Yritystä! Vammaisten henkilöiden yrittäjyyden edistäminen -projektissa ovat Invalidiliiton lisäksi Vates-säätiö, Kuurojen liitto ry, Lihastautiliitto ry, Neuroliitto ry, Nuorten ystävät ry, Näkövammaisten liitto ry sekä Suomen Yrittäjät. Projektin rahoittaa RAY.

Vammaisten yrittäjyyteen etsitään toimintamalleja

Vates-säätiö on mukana huhtikuussa 2016 käynnistyneessä Vammaisten henkilöiden yrittäjyys ja sen tuki -hankkeessa. Hankkeen hallinnoija ja toinen toteuttaja on Nordic Healthcare Group Oy, ja kolmantena kumppanina on Turun yliopiston kauppakorkeakoulu. Hanke on valtioneuvoston selvitys- ja tutkimushanke teemalla Hyvinvointi ja terveys, joka on yksi hallituksen kärkihanketeemoista. Vastuuministeriö on STM.

Päätavoitteena on löytää selvityksen avulla Suomeen soveltuva kustannusvaikuttava toimintamalli, jolla vammaisten henkilöiden yrittäjyys lisääntyisi. Selvityksen osatavoitteina on mm. identifioida vammaisten yrittäjyyttä estävät ja mahdollistavat tekijät ja luoda suunnitelma Suomeen soveltuvimpien mallien toimeenpanolle.

– Yrittäjyys on yksi keino kasvattaa vammaisten osallistumista työelämään. Vammaisten yrittäjyyden erityisiksi esteiksi on tunnistettu ainakin erilaiset etuisuus- ja tukiloukut sekä asiakkaiden taholta tuleva syrjintä, sanoo Vatesin kehittämisspäälikkö **Jukka Lindberg**. Selvityksen kohderyhmiä ovat 16 vuotta täyttäneet Kelan vammaistukea saavat henkilöt, joilla on liikunta-, näkö- tai kuulovamma tai kommunikaatiohäiriö. Tutkimuksessa huomioidaan kohderyhmän heterogeenisyys eli eri tavalla vammaisten henkilöiden toisistaan poikkeavat tarpeet ja ongelmat yrittäjäksi ryhtymisessä.

Tutkimusmenetelminä käytetään kirjallisuuskatsausta, meta-analyysia, haastatteluja, sähköistä kyselyä ja työpajatyöskentelyä, jossa mukana oleva arviointiraati koostuu keskeisistä asiantuntijoista ja kohderyhmään kuuluvista vammaisista henkilöistä. Hankkeessa hyödynnetään toteuttajien sosiaali- ja terveysalan sekä muita sidosryhmiä ja verkostoja. Tutkimus valmistuu joulukuussa 2016.

Vates ✕

VALTIONEUVOSTON
SELVITYS- JA TUTKIMUSTOIMINTA

Keinoja TYÖSSÄ JAKSAMISEN TUEKSI

TEKSTI: Tiina Jäppinen
KUVAT: Kimmo Brandt

Niina Kärkkäinen, 38 vuotta, sairastui selkärankareumaan 11 vuotta sitten. Hän on kokenut pitkän ja tuskallisenkin tien, jossa sairastelu, opiskelu ja työ ovat vuorotelleet. Kalliit lääkkeet, pitkät sairauslomat ja epävarmuus sairauden vaikutuksesta työelämään ovat aiheuttaneet myös taloudellista huolta.

Kärkkäisellä on kolme koulutusta: fysioterapeutti, lähihoitaja ja sosionomi. Fysioterapeuttina hän ei ole toiminut sairautensa takia lainkaan, mutta lähihoitajan työtä hän teki useana vuonna päiväkodeissa. Lopulta lääkäri kielsi kaiken fyysisen työn ja ehdotti uudelleen kouluttautumista.

– Päädyin sosionomiksi, enkä ole katonut päivääkään, hän vakuuttaa.

Nykyisin Niina Kärkkäinen toimii sosiaaliohjaajana Helsingin kaupungin sosiaalitoimen Malmin toimiston vammaispalvelujen kuljetuspalveluissa.

– Teen kuljetuspalveluihin ja kuljetustu-kiin liittyviä päätöksiä. Työ on monipuolista. Siihen liittyy erilaisten päätösten lisäksi puhelinpäivystystä, kotikäyntejä ja sosiaaliohjaajien sisäisiä kokouksia, kuvaa Kärkkäinen työtään.

– Suomen sosiaaliturvajärjestelmä on hyvin monimutkainen, ja työssäni pitää osata lainsäädäntöä. Oma sairastaminen on auttanut siinä, että tunnen vammaistuet sekä ymmärrän, millaisia lausuntoja lääkäreiltä tai muilta asiantuntijoilta tarvitaan. Pyrin aina neuvomaan tai ohjaamaan asiakkaan tiedon lähteelle, sanoo Kärkkäinen.

LAPSENA SE ALKOI

Kärkkäinen sairastui ensimmäisen kerran polven niveltulehdukseen 13-vuotiaana. 19-vuotiaana hän muutti Pohjois-Karjalasta omilleen Espooseen. Hän aloitti lähihoitajan opinnot, mutta kun polvien oireilu alkoi uudestaan, hänelle määrättiin voimakas lääkitys, joka aiheutti sivuoireita.

– Lopetin lääkitymisen. Polvet ja nilkat olivat koko ajan kipeinä, mutta harrastin tulehduskivuläläkkeiden voimalla showtanssia, koska pidin siitä, hän muistelee sitkeyttä.

Vuonna 2002 Kärkkäinen kutsuttiin uudelleen Jorviin reumapoliinikalle.

– Vastassa oli eri lääkäri, joka aloitti sytostaattilääkityksen ja painotti, että lääkkeet pitää ottaa. Olin 25-vuotias ja ymmärsin, että nyt on pakko ottaa vastuuta omasta hoidosta.

Toisaalta motivaatio jatkaa lähihoitajan koulutuksen jälkeen aloitettuja fysioterapian opintoja loppui. Lopulta hän lähti puoleksi vuodeksi Puolaan vapaaehtoistyöhön. Kun Kärkkäinen palasi Suomeen, hän suoritti fysioterapian koulutuksen loppuun. Sitten kohtalo puuttui taas elämään, kun syksyllä 2004 iski selkärankareuma.

– Jouduin lopettamaan työni juuri kun olin päässyt uuteen päiväkotiin lähihoitajan koulutuksellani, muistelee Kärkkäinen surullisena.

KUNTOUTUSKOKOUS AUTTOI ETEENPÄIN

Lääkäri päätti kokeilla biologista lääkehoitoa, joka aloitettiin huhtikuussa 2005. Samana keväänä Niina Kärkkäinen pääsi Heinolan reumasairaalaan kuntoutukseen, joka kuitenkin keskeytyi, koska hänen vointinsa huononi nopeasti.

Sairaalassa selvisi, että hänellä oli munuaistulehdus. Biologinen hoito ei sopinut ja se lopetettiin. Kärkkäinen jäi sairauslomalle. Samana keväänä hänet kutsuttiin kuntoutuskokoukseen, johon tilannetta koostuivat pohtimaan reumalääkäri, kuntoutusohjaaja, fysioterapeutti ja sosiaali-

työntekijä. Yhdessä todettiin, että fyysinen työ on Kärkkäisen osalta ohitse, ja piti koulutusta uudelleen. Hän valitsi sosionomin opinnot. Hän aloitti opinnot syksyllä 2005. Se tuntui heti hyvältä valinnalta.

– Keväällä aloitettu uusi lääke alkoi vaikuttaa ja sain uuden elämän, vaikka luulin jo menettäneeni kaiken kivuille. Aloin opiskella, tanssia, tavata kavereita ja tehdä kaikkea, mitä ennenkin. Seuraavat seitsemän vuotta olivat tosi hyviä.

LIIAN AHKERA TYÖNTEKIJÄ

Niina valmistui sosionomiksi 30-vuotiaana jouluna 2008 ja alkoi työpaikan etsintä. Hän oli hyvässä kunnossa ja ajatteli, että nyt hänenkin elämänsä lähtee alkuun.

– Sain sosiaaliohjaajan sijaisuuden vuoden 2009 keväällä omaishoidontuesta vanhusten palveluista Helsingin Kampista ja olin kokopäivätyössä 2,5 vuotta.

Hän on ahkera työntekijä, mutta työn tekeminen alkoi tuntua päivä päivältä raskaammalta selän kipeytyttyä. Kokopäivätyö oli raskaampaa, kuin hän oli kuvitellut. Hän ei ymmärtänyt silloin, miten paljon sairaus ja lääkkeet veivät voimiani. Välillä hän puhkesin työpaikalla itkemään ja alkoi masentua.

Sijaisuutensa aikana hän haki vakituista työtä.

– Minut valittiin 69 hakijasta Helsingin kaupungin sosiaaliohjaajan virkaan. Olin siinä uskossa, että jaksan tehdä kokopäivätyötä. En yhdistänyt väsymystäni työn määrään.

Kärkkäinen aloitti uudessa virassaan innoissaan, teki sitä täysillä 8 kuukautta, kunnes kesällä 2012 tuli romahdus. Reuma iski ranteisiin ja hän sai lähteen toimintaterapeutille.

– Vuosi 2012 muutti elämäni, koska tajusin, etten pysty enää kokopäiväiseen työhön. Ymmärsin, että krooninen tulehdus kropassa aiheuttaa väsymystä, kertoo Kärkkäinen.

KOHTI OSA-AIKATYÖTÄ

Hän on kiitollinen siitä, että sekä esimies että työterveyslääkäri ovat aidosti auttaneet etsimään ratkaisuja. Ensimmäinen askel oli osasairausloma.

Niina Kärkkäinen on nuoresta saakka rakastanut liikuntaa. Oman kuntoilun lisäksi hän harrastaa penkkiurheilua, ja sitä kautta hän saa voimaa jaksaa sairautensaakin kanssa.

– Olin ensin pari kuukautta osasairauslomalla ja sain Kelasta puolikasta sairauspäivärahaa. Huomasin, miten paljon työajan lyhennys 60 prosenttiin elämää helpotti. Jäi jaksamista myös muuhun kuin työhön.

Jakson jälkeen Kärkkäinen kysyi työterveyslääkäriltään, olisiko mahdollista jatkaa osa-aikatyötä. Niinpä marraskuussa 2012 haettiin työkokeilua. Käytännössä hän teki entistä työtään, mutta työkokeilun statuksella. Palkan hän sai työeläkeyhtiö Kevasta. Tarkoitus oli selvittää, pystyykö hän tekemään enää kokopäivätyötä.

– Vuosi 2013 oli erityisen raskas. Kun palasin sairauslomalta takaisin työhön, lääkäri ehdotti osakuntoutustukea eli määräaikaista osatyökyvyttömyyseläkettä.

– Tein työtä 60 prosentin työajalla. Silloinkin oli sairauslomia ja tein työtä kipeänä, mutta yleisesti ottaen vuosi meni hyvin, kuvailee Kärkkäinen.

Kun osakuntoutustuki oli loppumassa, lääkäri totesi, ettei Kärkkäinen pystyisi enää kokopäivätyöhön. Hän oli lopulta itsekin samaa mieltä, vaikka osa-aikatyö toi taloudellisia paineita. Se ei ollut helppo päätös.

Kärkkäinen haki osakuntoutustukea myös toiselle vuodelle kevääseen 2015 asti.

– Minulla on ollut ihana esimies, joka on halunnut järjestää asiat. Hän onnistui löytämään henkilön tekemään 40-prosenttista työaikaa, sanoo Kärkkäinen.

Osakuntoutustuen jälkeen Kärkkäinen päätti hakea osatyökyvyttömyyseläkettä.

– Olen ollut onnekas siinä, että olen saanut kaikki hakemani tuet. Saan nyt 60-prosenttista palkkaa, 50-prosenttista työkyvyttömyyseläkettä ja minulle on myönnetty masennukseen saamani psykoterapian takia myös korotettua vammaistukea. Muuten saisin pelkkää perusvammaistukea, selostaa Kärkkäinen.

TALOUDELLISET HAASTEET

Sairaus vaikuttaa elämään kokonaisvaltaisesti – niin fyysisesti, henkisesti, sosiaalisesti kuin taloudellisesti.

– Lyhennän lääkärin ehdotuksena työaikaa vielä 60:sta 50:een prosenttiin. Pärjään taloudellisesti ja onneksi vanhemmatkin ovat auttaneet vähän, hymähtää Kärkkäinen.

Olen onnellinen, että minulle löydettiin mahdollisuus osa-aikatyöskentelyyn. Olisi kaikkien kannalta parempi, jos osa-aikaisia työntekijöitä käytettäisiin nykyistä enemmän.

– On pitänyt opetella elämään päivä kerrallaan, enkä suunnittele kovasti tulevaisuutta. Olisi helpompaa sairastaa, jos ei tarvitsisi miettiä, miten saan minkäkin maksetuksi.

– Toisaalta olen myös ylpeä siitä, että olen selvinnyt näin hyvin. Kaikki menneet asiat ovat olleet myös vahvistavia. Jälkikäteen on tuntunut voimaannuttavalta selviytyä niistä.

IHANINTA ON TEHDÄ TYÖTÄ

– Ihaninta elämässä on ollut se, että olen saanut jatkaa sosiaaliohjaajan tehtävissä. Onneksi esimieheni on suhtautunut sairauteeni myönteisesti. Minulla on ollut myös hyvä työterveyslääkäri ja työpaikalla on käynyt fysioterapeutin.

– Olen onnellinen, että minulle löydettiin mahdollisuus osa-aikatyöskentelyyn. Olisi kaikkien kannalta parempi, jos osa-aikaisia työntekijöitä käytettäisiin nykyistä enemmän.

– Työ merkitsee minulle paljon. Työ antaa päivärytmin ja paljon tekemistä. Työssä unohtuvat omat murheet. Meillä on myös äärimmäisen kiva työyhteisöä enkä ole koskaan syyllistämistä sairauteni takia.

APUA HETI ALKUVAIHEESSA

Kärkkäinen ei halua erityiskohtelua, kuten ei moni muukaan pitkäaikaissairas.

– Työhöni liittyvät järjestelyt ovat menneet tosi hyvin. Kaikkeen tähän liittyy pitkäväihäinen sairauteni hyväksyminen. Olen saanut työssäni moneen asiaan helpotusta.

Lääkäri on ehdottanut monia apuvälineitä, mutta edelleen minun on kaikkia niitä vaikea hyväksyä.

– Suurin helpotus on ollut työajan lyhennys, painottaa Kärkkäinen.

Kärkkäinen kannustaa heti sairautensa varhaisvaiheessa käymään vertaisryhmissä ja hakemaan kuntoutusta ja sopeutumisvalmennusta.

– On hyvä tietää, mitä tukia voi saada ja miten niitä haetaan. Tieto on valttia elämässä sairautensa kanssa, muistuttaa Kärkkäinen. ✕

REUMA JA TYÖELÄMÄ

Selkärankareuma on krooninen tulehduksellinen selkäsairaus, johon liittyy hitaasti etenevää selän jäykistymistä ja joskus nivelten tuhoutumista. Oireita ovat ristiselän kipu ja jäykkyys, joka säteilee pakaroihin ja lonkkiin. Liikunta lievittää usein vaivoja. Lievä selkärankareuma ei vaikuta toimintakykyyn ja oireet usein helpottuvat lääkehoidolla.

Reumaa sairastavat ovat harvoin pitkään täysin työkyvyttömiä, mutta huonoina jaksoina työkyky voi alentua. Jos työtehtävät ovat raskaita ja vaativia, voi olla tarpeen vaihtaa niitä.

Jos työkyky heikkenee ja selviytyminen työtehtävistä vaikeutuu, kannattaa neuvotella työnantajan kanssa mahdollisista työjärjestelyistä tai uudesta tehtävästä. Koulutus on yksi vaihtoehto. Työpaikan työkykyä ylläpitävästä toiminnasta (TYKY) saa tietoa työterveysluolosta tai työsuojeluvaltuutetulta.

Reumaa sairastaville helpotusta työelämään tuovat esim. työajan joustot, kuten lyhennetty työaika osakuntoutustuella tai osatyökyvyttömyyseläkkeellä, erilaiset apuvälineet ja ergonomian eli työasennon parantaminen.

Lähteet: Työterveyslaitos, www.ttl.fi ja Reumaliitto, www.reumaliitto.fi

